

quam haberet pro uno tantum oblatum, quia, cum sit infinitum, æque potens est ad plura simul et ad singula. Sicut etiam oblatum pro uno ad obtainendum maximum vel minimum beneficium, tam potens est de se ad impetrandum unum, sicut ad impetrandum aliud. Soletque ad hoc confirmandum adduci Hieron. in capitulo Non mediocriter, de Consecrat., dist. 1, ubi sic scribit: *Dum pro cunctis animabus Psalmus, vel Missa dicitur, nihil minus quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur.* Sed illa verba non multum probant, ut ibi Glossa animadvertisit; possunt enim referri ad offerentem, non ad eas animas, pro quibus fit oblatione; itaque offerenti æque proderit, pro uno, vel pro multis offerre, si alioqui cætera sint paria. Vel certe sensus Hieronymi est, non esse minus utile, sed fortasse utilius, Psalmum unum attente ac devote dicere pro multis, quam pro singulis Psalmos singulos remisse ac indevote recitare, ut illa verba ejusdem Hieron. explicant: *Melior est quinque Psalmorum decantatio, cum cordis puritate, et serenitate, et spirituali hilaritate, quam totius Psalterii modulatio cum anxietate cordis et tristitia.* Jam vero ut postremam partem conclusionis explicemus, advertendum est, licet sacrificium hoc ex se sit valens ad impetrandum, tamen non applicari ad impetrandum, nisi ut orationi conjungitur, quia non impetratur nisi quod petitur vel desideratur ab alio; et ideo impetratio per se pertinet ad orationem quam sacrificium facit exaudiiri, et hoc modo impetrat. Oratio autem, cæteris paribus, efficacior est ad impetrandum in particulari et speciatim facta, quam si generatim pro multis fiat. Ita enim docuit, contra Wicleph. Concil. Constant., sess. 8, ut latius tractat Waldens., tom. 3 de Sacramenta, lib. cap. 105. Rationem autem attigit Scotus, Quodlib. 20, quia, ut oratio impetrat, requirit proportionem cum re postulata, nam eadem oratio, cæteris paribus, non æque impetrabit rem difficilem vel facilem, majorem vel minorem; et eadem ratione non æque impetrabit eamdem rem uni et multis, quia hoc ipso res postulata est major, et consequenter variatur proportio, si cætera sint paria ex parte orationis. Atque hinc ulterius concluditur, efficaciorem fore oblationem, si pro aliquo specialiter fiat, quam si fiat pro eodem, solum ut est pars alicuius multitudinis, pro qua tantum fit immediate oblatione; et hoc est proprium, orationem esse specialem vel generalem; nam specialis est, quando fit

pro aliquo in seipso; generalis vero, quando fit pro aliquo tantum ut contento in aliquo communi; quod potest contingere, vel ex parte personarum, pro quibus oratur, ut cum oro pro Petro, vel pro Collegio, cuius pars est Petrus; vel ex parte rerum, quæ postulantur, ut si peto humilitatem, in particulari, vel solum petendo virtutem, sub qua humilitas continetur. Unde, ut recte fiat comparatio, fieri debet respectu ejusdem, hoc vel illo modo cadentis sub oratione; nam, si fiat respectu diversorum, non erit formalis, neque recta comparatio; ut si oratio facta pro salute regni comparetur cum oratione facta pro salute Petri, fieri potest, ut illa sit efficacior ad impetrandum, quam hæc, quia licet videatur generalis, quia habet communius objectum, tamen respectu sui proximi objecti, specialis est, et alioqui ratione communis boni potest esse gravior et melior; et ideo respectu ejusdem ut sic esse potest efficacior, quamvis respectu Petri, per se loquendo, non sit ita efficax, sicut illa quæ pro eo speciatim fit, etiamsi contingat, ipsum esse partem ejusdem regni seu communitatis. Non est autem idem, si simul fiat oratio pro multis, speciatim et in particulari pro singulis orando; nam tunc omnes illæ orationes sunt plures et speciales, et ideo unaquæque habet totam vim impetrandi quam haberet sola; nam sola concomitantia impedire non potest, quia non minuit earum valorem et dignitatem; sicut unum meritum non impedit aliud, si opera concomitantes multiplicentur, et easdem morales circumstantias habeant. Nec vero ex parte Dei potest esse impedimentum, quia ipse æque potens est et æque paratus ad petitionem nostram exaudiendam, sive illa sola, sive cum alia conjuncta sit. Nec promissio orationi facta limitata est ad unam orationem solam. Ex his ergo colligitur, quid sit de sacrificio dicendum; nam, si applicetur ad multa impetranda, quæ una generali petitione continentur, sicut talis oratio minus efficax est in singulis, ita etiam sacrificium minus tunc impetrabit pro illis, quia proportionatur orationi. Ad quod etiam confert, quod hic effectus impetrantis non est semper infallibilis, ut supra dictum est, quia nec fundatur in promissione, neque habet semper conjunctam absolutam Christi voluntatem; et ideo, ut de facto impetrat, multum juvare potest modus petitionis, specialis vel generalis; si vero sit specialis oratio, quamvis hæc multiplicetur, et unum sacrificium ad omnia illa impetrandum,

offeratur, æque potens erit ad omnia et ad singula, quia ipsum de se semper est æque sufficiens, et alioqui ex parte orationis est etiam æqualitas. Hoc autem non obstante, prodesse poterit multiplicatio sacrificiorum ad effectum impetrantis, quia, cum non sit infallibilis, fieri potest, ut, quod semel non conceditur, postea obtineatur, vel propter dispositionem potentium, vel eorum, pro quibus fit oratio, vel propter alias occultas rationes divinæ sapientiae. Denique propter has etiam causas multum expedit simul cum impetratio applicare effectum ex opere operato ei, pro quo fit oratio, ut sit purior, magisque dispositus ad obtainendum petitionis effectum.

9. *Ad fundamenta aliarum opinionum responsio.* — *Ad confirmationem respondet.* — Fundamenta aliarum opinionum fere non indigent nova responsione. Ad fundamentum enim primæ opinionis jam responsum est, infinitatem sacrificii per se quidem conferre ad impetratio, non vero ad effectum ex opere operato, nisi media promissione, quam esse oportuit de effectu definito, ut satis explicatum est. Unde ad naturam et perfectionem sacrificii satis est, quod oblatum a pluribus, omnes æqualem fructum percipient, et oblatum pro pluribus, omnibus æque impetrare potest. Quod vero etiam ex opere operato æqualiter eis proposit, neque est consequens ad naturam sacrificii, neque pertinuit ad convenientem institutionem, ut satis explicui. Unde ad confirmationem respondet, primum inconveniens ibi illatum non sequi, quia plures audientes sacrum sub ea ratione offerentes sunt; et ideo unus non impedit alium, quominus suum integrum fructum accipiat. Secundum autem, quod ibi infertur, non est inconveniens; nam hoc ipso, quod plures sunt in populo, pro quo generatim fit oblatione, eis minus specialiter applicatur, fructusque finitus in plures partes dividitur; et ideo mirum non est, quod singuli minus accipiant. In secunda opinione nihil adducitur, quod nova responsione vel refutatione indigat.

ARTICULUS II.

Utrum convenienter sit determinatum tempus celebrationis (4, dist. 13, quæst. 1, art. 2, quæst. 4).

4. *Ad secundum sic proceditur.* Videtur, quod inconveniente sit determinatum tempus celebrationis hujus mysterii. Hoc enim sacra-

mentum est repræsentativum Dominicæ passionis, ut dictum est (art. præced.). Sed commemorationis Dominicæ passionis fit in Ecclesia semel in anno. Dicit enim Augustinus super Psalm. 21 (in præfat. 2, circa princ., tom. 8): *Quotiescumque Pascha celebratur, numquid toties Christus occiditur? sed tamen anniversaria recordatio repræsentat quod olim factum est, et sic nos facit moveri, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc sacramentum non debet celebrari, nisi semel in anno.*

2. *Præterea, passio Christi commemoratur in Ecclesia, sexta feria ante Pascha, non autem in festo Natalis.* Cum ergo hoc sacramentum sit commemorativeum Dominicæ passionis, videtur inconveniens esse, quod in die Natalis ter celebretur hoc sacramentum, in Parasceve autem totaliter intermittatur.

3. *Præterea, in celebratione hujus sacramenti Ecclesia debet imitari institutionem Christi. Sed Christus consecravit hoc sacramentum hora serotina.* Ergo videtur, quod hora tali debeat hoc sacramentum celebrari.

4. *Præterea, sicut habetur de Consecrat., dist. 1 (cap. Necessæ est), Leo Papa scribit Dioscoro Alexandrino Episcopo (epist. 81, cap. 2, circa princ.), quod in prima parte diei Missas celebrare licet. Sed dies incipit a media nocte, ut supra dictum est. Ergo videtur, quod etiam post medium noctem licet celebrare.*

5. *Præterea, in quadam Dominicali oratione secreta dicitur: Concede nobis, Domine, quæsumus, hæc frequentare mysteria. Sed major erit frequentia, si etiam pluribus horis in die sacerdos celebret.* Ergo videtur, quod non debeat prohiberi sacerdos pluries celebrare in die.

Sed in contrarium est consuetudo, quam servat Ecclesia secundum canonum statuta.

Respondeo dicendum, quod sicut dictum est (art. præced., et quest. 79, art. 4), in celebratione hujus mysterii attenditur repræsentatio Dominicæ passionis et participatio fructus ejus. Et secundum utrumque oportuit determinare tempus aptum celebrationi hujus sacramenti. Quia enim fructu Dominicæ passionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Ecclesia regulariter hoc sacramentum offertur. Unde et Dominus nos petere docet, Luc. 11: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; quod exponens August., lib. de Verbis Domini (in serm. 28, pa- rum a med.), dicit: Si quotidianus est panis,

cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, ut quotidie tibi prospicit. Quia vero Dominica passio celebrata est a tertia hora usque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei solemniter hoc sacramentum in Ecclesia celebratur.

Ad 1 ergo dicendum, quod in hoc sacramento recolitur passio Christi, secundum quod ejus effectus ad fideles derivatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi solum secundum hoc quod in ipso capite nostro fuit perfecta. Quod factum est semel; quotidie autem fructum Dominicæ passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratione fit semel in anno, hoc autem quotidie et propter fructum, et propter jugem memoriam.

Ad 2, dicendum, quod veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramentum est figura quedam et exemplum Dominicæ passionis, sicut dictum est (in corp. art.). Et ideo in die, quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio hujus sacramenti; ne tamen Ecclesia ea etiam die sit sine fructu passionis per hoc sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum in die praecedenti reservatur sumendum in illo die, non autem sanguis, propter periculum, et quia sanguis specialius est imago Dominicæ passionis, ut supra dictum est (q. 78, art. 3, ad 2). Nec verum est, quod quidam dicunt, quod per immissionem particulæ corporis Christi in vinum, convertatur vinum in sanguinem; hoc enim aliter fieri non potest, quam per consecrationem factam sub debita forma verborum. In die autem Nativitatis plures Missæ celebrantur propter triplicem Christi nativitatem. Quarum una est æterna, quæ quantum ad nos est occulta. Et ideo una Missa cantatur in nocte, in cuius introitu dicitur: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem non est temporalis, sed spiritualis, qua, scilicet, Christus oritur tanquam lucifer in cordibus nostris, ut dicitur 2 Pet. 1, et propter hoc cantatur Missa in aurora, in cuius introitu dicitur: Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est Christi nativitas temporalis et corporalis; secundum quam visibilis nobis processit ex utero virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia Missa in clara luce, in cuius introitu dicitur: Puer natus est nobis. Licet e converso possit dici, quod nativitas æterna secundum se est in plena luce, et ob hoc in Evangelio tertia Missa fit mentio de nativi-

tate æterna. Secundum autem nativitatem corporalem, ad litteram natus est de nocte, in signum, quod veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Unde et in Missa nocturna dicitur Evangelium de corporali Christi nativitate. Sicut etiam et in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures Missæ celebrantur in die, puta una pro festo, et alia pro jejunio, vel pro mortuis.

Ad 3, dicendum, quod, sicut dictum est superius (quest. 73, art. 5) Christus voluit ultimo hoc sacrificium discipulis tradere, ut fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo post cœnam in fine diei hoc sacramentum consecravit, et discipulis suis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ passionis, scilicet diebus festis in tertia, quando crucifixus est linguis Iudeorum, ut dicitur Marci 16, et quando Spiritus Sanctus descendit super discipulos, vel diebus profestis in sexta, quando crucifixus est in manibus militum, ut habetur Joan. 19, vel diebus jejuniorum in nona, quando voce magna clamans emisit spiritum, ut dicitur Matth. 27. Potest tamen tardari, maxime quando sunt Ordines faciendo, et præcipue in Sabbatho sancto, tum propter prolixitatem officii; tum quia Ordines pertinent ad diem Dominicam, ut habetur in Decreto, dist. 75, cap. Quod a Patribus. Possunt tamen Missæ celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem, ut dicitur de Consecrat., dist. 4, cap. Necesse est, etc.

Ad 4, dicendum, quod regulariter Missa debet celebrari in die, et non in nocte, quia ipse Christus est præsens in hoc sacramento, qui dicit Joan. 9: Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est; venit nox quando nemo potest operari; quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Ita tamen quod principium diei accipitur non a media nocte, nec etiam ab ortu solis, id est, quando substantia solis appareat super terram, sed quando incipit apparere aurora; tunc enim quodammodo dicitur sol ortus, in quantum claritas radiorum ejus appareat. Unde et Marc. 16 dicitur, quod mulieres venerunt ad monumentum, orto jam sole; cum tamen venerunt, cum adhuc tenebre essent, ad monumentum, ut dicitur Joan. 20. Sic enim hanc contrarietatem solvit Augustinus, in lib. de Consensu Evang. (lib. 3, cap. 24, aliquantulum a princ., tom. 4). Specialiter tamen in nocte Natalis Domini Missa celebratur, propter

hoc, quod Dominus in nocte natus est, ut dicitur de Consecr., dist. 1, cap. Nocte, etc. Et similiter etiam in Sabbatho sancto circa noctis principium, propter hoc, quod Dominus nocte surrexit, id est, cum adhuc tenebre essent, ante manifestum solis ortum.

Ad 5, dicendum, quod sicut habetur de Consecr., dist. 1, ex Decret. Alexandri P., sufficit sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, et totum mundum redemit, et valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, alteram de die, si necesse sit. Qui vero pro pecunia aut adulatio[n]ibus secularium, una die presumunt plures celebrare Missas, non existimo evadere damnationem. Et extra, de Célébratione Miss. dicit Innocentius III, (in decret., tit. 41, c. Consulisti), quod excepto die Nativitatis Dominicæ (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit sacerdoti, semel in die unam Missam solummodo celebrare.

COMMENTARIUS.

D. Thom. in primo articulo brevissime explicuit substantiam sacrificii novæ legis; in hoc vero et sequentibus articulis copiosissime tractat de circumstantiis et ceremoniis ejusdem sacrificii. Quam materiam in sequentibus disputationibus nos etiam prosequemur; nam quoniam res non est difficilis, et a D. Thom. fuse tractatur, satisque perspicue, nihil fere ad expositionem litteræ addere oportebit, sed disputando de rebus ipsis, sententiam D. Thomæ simul explanabimus.

DISPUTATIO LXXX.

DE TEMPORE, IN QUO TENENTUR SACERDOTES VEL EIS LICET, SACRIFICIUM MISSÆ OFFERRE.

In superioribus tractavimus omnia, quæ ad naturam vel institutionem hujus sacrificii pertinent, quæ doctrinam veluti speculativam hujus materiæ continent; nunc superest tractare partem moralē et præcepta omnia, quæ ad hoc sacrificium spectant, quæ maxima ex parte ad sacerdotes pertinent, et ideo de illis prius dicemus; in fine vero addemus aliqua de præcepto audiendi Missam, quod commune est omnibus fidelibus. Optime vero doctrina hæc moralis conjungitur cum declaratione circumstantiarum et ceremoniarum hujus sacrificii; nam hæc omnia in tantum necessaria sunt, in quantum aliqua lege observari præcipiuntur; quia igitur D. Thom., in art. 2, de circumstantia temporis disputavit, ideo in hac disputatione simul dicendum erit, an sit aliquod præceptum obligans ad sacrificandum aliquo tempore, vel prohibens aliquo tempore sacrificare, ex quibus simul constabit, quibus temporibus sacrificare liceat.

SECTIO I.

Utrum teneantur sacerdotes aliquando Missam dicere, seu sacrificium offerre.

1. Sacerdotes tenentur communicare saltem semel in anno tempore Paschatis. — Supponimus teneri sacerdotes ad communicandum saltem semel in anno tempore Paschatis, nam in hoc eadem est ratio ipsorum, quæ cætorum fidelium. Unde hæc obligatio non cadit in eos, quatenus sacerdotes sunt, sed quatenus sunt fideles baptizati et adulti; unde hanc obligationem explere possent non sacrificando, sed laicorum more communicando. Ulterius ergo inquirimus, an ratione muneris sacerdotalis teneantur sacerdotes offerre aliquando hoc sacrificium. Et ratio dubitandi esse potest primo, quia nullum extat de hac re præceptum obligans singulos sacerdotes; aut enim illud est Ecclesiasticum; et hoc non, quia nullum de hac re decretum reperitur scriptum; nec potest allegari consuetudo Ecclesiastica, quæ vim habeat legis; nam potius frequenter fit, ut multi sacerdotes longo et diuturno tempore non sacrificent, qui non præterea censentur esse in statu peccati mortalis. Vel esset hoc præceptum divinum positivum, et hoc eisdem rationibus refelli potest, nam tale præceptum nec traditione habetur, ut argumentum factum satis probat, neque ex Scriptura sacra colligatur sufficienter; nam, si quæ sunt verba in Scriptura, quæ indicent hoc præceptum, maxime illa: *Nisi manduca veritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis;* vel illa: *Hoc facite in meam commemorationem;* sed hec testimonia, et habent varias ac probabiles interpretationes ab hujusmodi præcepto et obligatione alienas, ut in superioribus sæpius tactum est; et licet gratis admittamus ibi contineri aliquod præceptum, non est necesse, ut illud obliget singulos sacerdotes, sed in communis Ecclesiam, ad cuius prævidentiam spectat, curare, ut in ea sit usus hujus sacrificii; quæ cura ad pastores præcipue pertinet, non vero ad sacerdotes singulos.